

Realizacja zadania „Optymalizacja stosowania składników krwi i produktów krwiopochodnych” w ramach programu polityki zdrowotnej pn. „Zapewnienie samowystarczalności Rzeczypospolitej Polskiej w krew i jej składniki na lata 2015–2020”. Działania Instytutu Hematologii i Transfuzjologii w 2017 roku — informacje pilotażowe

Implementation of the task „Optimization of the use of blood components and blood products” as part of the health policy program „Ensuring the self-sufficiency of the Republic of Poland in blood and blood components for the years 2015–2020”. Activities of the Institute of Hematology and Transfusion Medicine in 2017 — pilot information

Jolanta Antoniewicz-Papis, Agata Mikołowska, Magdalena Łętowska

Wstęp

W dniu 20 października 2016 roku minister zdrowia ogłosił konkurs ofert na wybór realizatora programu polityki zdrowotnej pod nazwą „Zapewnienie samowystarczalności Rzeczypospolitej Polskiej w krew i jej składniki na lata 2015–2020” w zakresie zadania „Optymalizacja stosowania składników krwi i produktów krwiopochodnych”. Okres realizacji tego finansowanego przez ministra zdrowia programu przewidziano na lata 2017–2020. Jego cel ogólny to zapewnienie samowystarczalności Rzeczypospolitej Polskiej w krew i jej składniki oraz poprawa bezpieczeństwa krwi i jej składników. Z kolei cele szczegółowe w ramach zadania „Optymalizacja stosowania składników krwi i produktów krwiopochodnych” w latach 2017–2020 są następujące:

- poszerzenie wiedzy personelu medycznego z zakresu krwiolecznictwa poprzez:
 - opracowanie standardu pracy komitetów transfuzjologicznych,

- przeprowadzenie stacjonarnych szkoleń osób zaangażowanych w nadzór nad krwiolecznictwem w podmiotach leczniczych oraz członków komitetów transfuzjologicznych,
- stworzenie i prowadzenie platformy e-learningowej;
- aktualizacja „Wytycznych w zakresie leczenia krwią i jej składnikami oraz produktami krwiopochodnymi w podmiotach leczniczych”. Instytut Hematologii i Transfuzjologii oficjalnie przystąpił do ogłoszonego przez ministra zdrowia konkursu ofert 26 kwietnia 2017 roku, przekazując do Narodowego Centrum Krwi opracowaną ofertę na realizację wymienionego programu w zakresie zadania „Optymalizacja stosowania składników krwi i produktów krwiopochodnych” w części 1 — dotyczącej szkoleń z krwiolecznictwa, standardu pracy komitetu transfuzjologicznego i platformy e-learningowej, którego realizację przewidziano na lata 2017–2020. Do konkursu ofert przystąpił również Wojskowy Instytut Medyczny.

Adres do korespondencji: dr hab. n. o zdr. Jolanta Antoniewicz-Papis, Zakład Transfuzjologii Instytutu Hematologii i Transfuzjologii w Warszawie, ul. I. Gandhi 14, 02–776 Warszawa, tel.: 22 349 63 81, faks: 22 349 63 76, e-mail: jpapis@ihit.waw.pl

W dniu 24 maja 2017 roku zostały ogłoszone wyniki konkursu. Decyzją Komisji Konkursowej, zaakceptowaną przez ministra zdrowia, Instytut Hematologii i Transfuzjologii został oficjalnie wybrany na realizatora programu polityki zdrowotnej „Zapewnienie samowystarczalności Rzeczypospolitej Polskiej w krew i jej składniki na lata 2015–2020” w zakresie wyżej wymienionego zadania (część 1). W związku z tym 18 sierpnia 2017 roku między Instytutem Hematologii i Transfuzjologii a Skarbem Państwa — Ministrem Zdrowia została podpisana umowa (nr NCK-F/UM/PPZ/69/2017), której postanowienia zobowiązywały Instytut do realizacji pierwszego etapu zadania w okresie od 18 sierpnia do 22 grudnia 2017 roku.

Realizacja postanowień umowy w 2017 roku

Zgodnie z harmonogramem przewidywanym w umowie od 18 sierpnia do 22 grudnia 2017 roku pracownicy Zakładu Transfuzjologii Instytutu Hematologii i Transfuzjologii prowadzili równocześnie działania w dwóch zasadniczych kierunkach:

- zorganizowanie, a następnie przeprowadzenie szkolenia dla trzech grup zawodowych wchodzących w skład komitetów transfuzjologicznych: lekarzy, pielęgniarek/położnych, diagnostów laboratoryjnych, lekarzy odpowiedzialnych za gospodarkę krwią i inny personel bezpośrednio zaangażowany w nadzór nad przetaczaniem krwi i jej składników;
- przygotowanie materiałów pomocniczych, a następnie opracowanie standardu pracy komitetów transfuzjologicznych.

Szkolenia

Przygotowania

Zgodnie z wynikiem procedury w trybie przetargu nieograniczonego ogłoszonego przez Instytut dokonano wyboru wykonawcy, którym została firma Global Congress spółka z o.o.

W dniu 10 października 2017 roku Instytut zawarł umowę z Global Congress, której przedmiotem było zorganizowanie i przeprowadzenie do końca roku 2017 trzech dwudniowych szkoleń stacjonarnych dla każdej z grup zawodowych wchodzących w skład komitetów transfuzjologicznych: lekarzy, pielęgniarek/położnych, diagnostów laboratoryjnych, lekarzy odpowiedzialnych za gospodarkę krwią i inny personel bezpośrednio zaangażowany w nadzór nad przetaczaniem krwi

i jej składników. Na etapie wstępnym firma była zobowiązana do przeprowadzenia rekrutacji uczestników szkoleń na podstawie informacji przekazanych jej przez Instytut.

Ponadto spółka przygotowała dla wszystkich uczestników szkoleń:

- materiały edukacyjne opracowane na podstawie wkładu merytorycznego przekazanego przez Instytut (skrótowy pokaz slajdów wykorzystywanych przez wykładowców w trakcie trwania szkoleń);
- pomocnicze materiały szkoleniowe;
- certyfikaty szkolenia dla uczestników opracowane na podstawie wzoru przekazanego przez Instytut;
- ankiety oceny dla uczestników, którzy ukończyli szkolenie przygotowane przy współpracy Instytutu i firmy Global Congress.

W ramach przygotowywania materiałów edukacyjnych dla uczestników szkoleń Instytut zakupił zabawny anglojęzyczny film szkoleniowy *The Strange Case of Penny Allison*, wyprodukowany przez *NHS Blood and Transplant*. W filmie tym, nakręconym z udziałem popularnego aktora Hugh Laurie'ego (odtwórca roli doktora House'a) i aktorki Imeldy Staunton, zgromadzono i pokazano szereg błędów najczęściej popełnianych przez personel medyczny na różnych etapach związanych z procesem przetaczania krwi, z których każdy może się okazać dla pacjentów tragiczny w skutkach. Film miał na celu zwiększenie świadomości tego, co może się stać z pacjentem, jeśli personel szpitala nie jest wystarczająco czujny lub nie w pełni stosuje się do zasad i procedur obowiązujących przy przetaczaniu krwi i jej składników. Po uzyskaniu zgody producenta filmu w Zakładzie Transfuzjologii wykonano jego tłumaczenie na język polski oraz wprowadzono polskie napisy.

Zgodnie z zapisami umowy szkolenia mogły być prowadzone wyłącznie przez wykładowców wskazanych przez Instytut. W szkoleniu brało udział ośmioro wykładowców z Instytutu i dwie osoby spoza niego (w sumie 10 wykładowców). Ogólny plan tematyczny szkoleń (dostosowany do potrzeb poszczególnych grup zawodowych: lekarzy, pielęgniarek, diagnostów laboratoryjnych) obejmował zagadnienia, takie jak:

1. Służba krwi w Polsce, prawodawstwo;
2. Składniki krwi, produkty krwiopochodne, bezpieczeństwo;
3. Wskazania do stosowania składników krwi, produktów krwiopochodnych; zasady zarządzania krwią pacjenta (PBM, *Patient Blood Management*); autotransfuzja;

4. Udział pielęgniarki w procesie przetaczania;
5. Zadania pracowni immunologii transfuzjologicznej oraz banku krwi;
6. Zabiegi lecznicze;
7. Aspekty bezpiecznego przetaczania krwi;
8. Zdarzenia, reakcje niepożądane, przypadki kliniczne;
9. Immunologia transfuzjologiczna, jej znaczenie w bezpiecznym przetaczaniu składników krwi;
10. Współpraca oddziału szpitalnego z pracownią immunologii i bankiem;
11. Elementy zarządzania ryzykiem, czuwanie nad bezpieczeństwem krwi;
12. Prawidłowe zabezpieczenie w składniki krwi;
13. Znaczenie informatyzacji w krwiolecznictwie;
14. Zadania komitetu transfuzjologicznego, lekarza odpowiedzialnego za gospodarkę krwią.

Realizacja szkoleń

Wszystkie szkolenia odbyły się w listopadzie 2017 roku w hotelu Gromada Centrum w Warszawie, zgodnie z następującym harmonogramem: 9–10 XI — lekarze; 16–17 XI — pielęgniarki; 23–24 XI — diagnostki laboratoryjni.

W każdej grupie zawodowej szkolenia były rozłożone na dwa dni. W pierwszym dniu uczestnicy poszczególnych grup wysłuchali ośmiu godzin wykładów. W drugim dniu szkoleń wykładów było siedem godzin, a ponadto uczestnicy wypełniali anonimowo ankietę, przystępowali do testu zaliczeniowego i oglądali film *The Strange Case of Penny Allison*. Testy zaliczeniowe oraz klucze do testów sprawdzających wiedzę z poszczególnych wykładów przygotowywali wykładowcy tematów. Wyniki analizy zarówno testów, jak i anonimowych ankiet wraz z ich zbiorczym podsumowaniem będą stanowić pomoc przy weryfikacji materiałów szkoleniowych zamieszczanych w 2018 roku na platformie e-learningowej opracowywanej przez Instytut.

W każdym szkoleniu przedstawiciele Instytutu uczestniczyli w charakterze obserwatorów i osób wspierających. W trakcie wykładów wykonywano nagrania, które w roku 2018 mają posłużyć jako materiał roboczy przed przystąpieniem do tworzenia platformy e-learningowej.

W sumie w 2017 roku w szkoleniach stacjonarnych uczestniczyło 119 osób z całej Polski: 32 lekarzy, 45 pielęgniarek, 42 diagnostów laboratoryjnych. Wszyscy uczestnicy tych szkoleń ukończyli kurs szkoleniowy, otrzymali certyfikaty (ryc. 1) i uzyskali punkty edukacyjne.

Na podstawie wyników wypełnianych anonimowo ankiet stwierdzono, że zarówno tematyka szkoleń, jak i ich organizacja zostały przez uczest-

ników ocenione wysoko. W 5-stopniowej skali za wartość merytoryczną wykładów przyznano średnio ponad 4,68 punktów, a za organizację szkoleń — ponad 4,60. Z ankiet wynikało również, że szkolenia stacjonarne cieszyły się dużym zainteresowaniem.

Dalsze plany dotyczące szkoleń

Szkolenia stacjonarne według powyższych założeń będą prowadzone przez Instytut również w kolejnych latach (tj. 2018, 2019 i 2020). W sumie w czasie trwania programu planowane jest przeszkolenie łącznie około 768 uczestników z trzech grup zawodowych.

Opracowanie „Standardu pracy Komitetu Transfuzjologicznego”

Według umowy standard pracy komitetu transfuzjologicznego miał być opracowany przy udziale ekspertów Instytutu oraz ekspertów zewnętrznych na podstawie merytorycznych założeń, które powinny uwzględniać w szczególności:

- rozwiązywanie problemów dotyczących leczenia krwią oraz gospodarkę krwią;
- nadzór nad krwiolecznictwem;
- postępowanie w przypadku niepożądanych zdarzeń i reakcji;
- analizę raportów o zdarzeniach i reakcjach (identyfikacja, rejestrowanie wszelkich nieprzewidzianych zdarzeń i reakcji związanych z przetoczeniem);
- wskazówki służące do opracowania programów kształcenia personelu związanego z krwiolecznictwem;
- planowanie zaopatrzenia w krew.

Opracowany dokument został opublikowany w 2017 roku w formie elektronicznej w dwóch formatach (PDF i e-book).

W dniu 8 września 2017 r. Dyrektor Instytutu powołał Zespół Ekspertów do opracowania standardu pracy komitetu transfuzjologicznego, w którego skład weszły cztery osoby z Instytutu i dwie osoby z zewnątrz (w sumie 6 ekspertów).

Niezależnie zespół 11 osób dokonał analizy w sumie 350 spośród około 1 tysiąca nadesłanych przez centra krwiodawstwa i krwiolecznictwa (CKiK) protokołów z kontroli podmiotów leczniczych podległych CKiK oraz rocznych sprawozdań z działalności komitetów transfuzjologicznych z ostatnich dwóch lat. Na podstawie wyników tej analizy oraz materiałów pochodzących z zakupionej na potrzeby projektu literatury fachowej powołany w tym celu Zespół Ekspertów opracował „Standard pracy Komitetu Transfuzjologicznego”.

Rycina 1. Certyfikaty potwierdzające udział w szkoleniu zorganizowanym przez Instytut Hematologii i Transfuzjologii w listopadzie 2017 roku

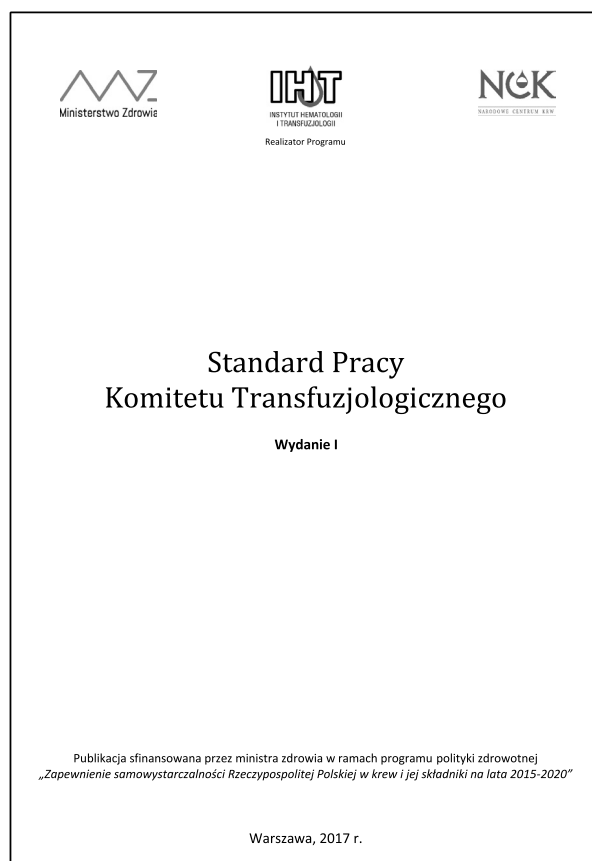
Zakupiona literatura fachowa obejmowała:

- *Technical Manual, 19th Edition-Print*. AABB Press 2017, ISBN: 978-1-56395-947-9;
- Rapp H., Sullivan J. *Transfusion Service Manual of Standard Operating Procedures, Training Guides and Competence Assessment Tools, 3rd edition*. AABB Press 2017.

Publikacje te stanowią źródło najnowszej wiedzy z zakresu transfuzjologii oraz podstawę do przygotowania i aktualizacji „Standardu pracy Komitetu Transfuzjologicznego”, która jest planowana w roku 2019 r.

Końcowy materiał dotyczący standardu przygotowano w wersji PDF i e-book. Materiał od strony redakcyjnej i technicznej został opracowany przez pracowników Instytutu: specjalistę z zakresu transfuzjologii i informatyka.

W dniu 19 grudnia 2017 roku na stronie internetowej Instytutu Hematologii i Transfuzjologii, w zakładce „Działalność Instytutu/Działalność Wydawnicza”, zamieszczono dokument „Standard pracy Komitetu Transfuzjologicznego” (ryc. 2). Jednocześnie wysłano z Instytutu pismo skierowane do przewodniczących komitetów transfuzjologicznych, lekarzy odpowiedzialnych za gospodarkę krwią, dyrektorów CKiK oraz Narodowego Centrum Krwi, informujące o zamieszczeniu na stronie internetowej dokumentu, który jest pierwszą w Polsce próbą realizacji zadania polegającego na opracowaniu standardu wspomagającego pracę komitetów transfuzjologicznych i określającego wytyczne ich działalności. W piśmie informowano również, że zespół ekspertów opracowujący „Standard pracy Komitetu Transfuzjologicznego” dołożył wszelkich starań, aby materiał zawarty w dokumencie okazał się pomocny w codziennej działalności komitetów transfuzjologicznych. Ponadto zachęcano do wchodzenia na stronę internetową Instytutu i zapoznawania się z treścią publika-

Rycina 2. Strona tytułowa „Standardu pracy Komitetu Transfuzjologicznego”

cji, jak również do zgłaszania wszelkich uwag w ramach wymiany doświadczeń oraz wiedzy teoretycznej w tym zakresie.

Dalsze plany dotyczące „Standardu pracy Komitetu Transfuzjologicznego”

Zgodnie z założeniami programu ministra zdrowia aktualna wersja „Standardu pracy Komitetu Transfuzjologicznego” zostanie zaktualizowana w roku 2019, a następnie opublikowana w wersji książkowej w roku 2020.